

**“KELAJAK O‘QITUVCHISINI TAYYORLASHNING
PEDAGOGIK, PSIXOLOGIK VA IJTIMOY
XUSUSIYATLARI”
XALQARO ILMYIY-AMALIY KONFERENSIYASI**

NAMANGAN – 2024

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI**

**NAMANGAN DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI
PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA KAFEDRASI**

**“KELAJAK O‘QITUVCHISINI TAYYORLASHNING PEDAGOGIK,
PSIXOLOGIK VA IJTIMOIV XUSUSIYATLARI”
XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA
TO‘PLAMI**

2024-yil 17 – 18 aprel

**СБОРНИК СТАТЕЙ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ, ПОСВЯЩЕННОЙ ТЕМЕ: «ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ,
ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ И СОЦИАЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА
ПОДГОТОВКИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ»**

17 – 18 апреля 2024 года

NAMANGAN – 2024

“Kelajak o‘qituvchisini tayyorlashning pedagogik, psixologik va ijtimoiy xususiyatlari” xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi materiali. Namangan davlat pedagogika instituti. 17 – 18-aprel 2024-yil / Bosh muharrir A.X.Satarov. Namangan: 2024. – 636 b.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktyabrdagi “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-5847-sonli Farmoni, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 21 iyundagi “Pedagogik ta’lim sifatini oshirish va pedagog kadrlar tayyorlovchi oliy ta’lim muassasalari faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PQ-289-son Qarorlarida belgilangan tadbirlar ijrosini ta’minlash maqsadida **“Kelajak o‘qituvchisini tayyorlashning pedagogik, psixologik va ijtimoiy xususiyatlari”** mavzusida xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya o‘tkazildi.

Konferensiya materiallaridan pedagoglar, oliy ta’lim muassasalari talabalari, magistrlar, doktorantlar va professor-o‘qituvchilar foydalanishi mumkin.

Taqrizchilar:

- R.Zamilova** – pedagogika fanlari doktori, professor;
M.Nishanov – pedagogika fanlari nomzodi, dotsent;
M.Maqsudova – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent.

Tashkiliy qo‘mita:

- B.Xusanov** – Namangan davlat pedagogika instituti rektori;
M.Qodirxonov – Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor;
J.Yuldashev – Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash bo‘limi boshlig‘i;
D.Oribboyeva – Pedagogika va psixologiya kafedrasini mudiri, dotsent;
A.Satarov – Pedagogika va psixologiya kafedrasini dotsenti, p.f.n.;
S.Sulaymonova – Pedagogika va psixologiya kafedrasini v.b. dotsenti;
A.Siddiqov – Pedagogika va psixologiya kafedrasini o‘qituvchisi;
M.Roziqova – Pedagogika va psixologiya kafedrasini o‘qituvchisi;
M.Voxobova – Pedagogika va psixologiya kafedrasini o‘qituvchisi;
A.Xasanboyev – NamDPI magistranti.

“Kelajak o‘qituvchisini tayyorlashning pedagogik, psixologik va ijtimoiy xususiyatlari” mavzusida xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari to‘plami NamDPI Ilmiy-texnikaviy Kengashining 12-aprel 2024-yildagi 04-sonli kengaytirilgan yig‘ilishida muhokama qilinib, ilmiy to‘plam sifatida chop etishga ruxsat etilgan (**Bayonnoma № 04**).

Maqolalarning to‘g‘ri va aniqligiga mualliflar mas’uldir.

Shuning uchun yangi darsliklar mashqlar, masalalar, qoidalar yoki aksiomalar majmuasidan emas, balki o'quv topshiriqlari tizimidan iborat bo'lmog'i kerak.

Ma'lumot mazmuni, shuningdek, o'qitish va o'qish uchun sinfga olib kirilgan qismi ta'lim mazmunini ijodiy egallash (o'zlashtirish) muammosi, bir tomondan, ijodiy faoliyat tajribasining o'rganilayotgan o'quv materiallarida moddiylashganligi, ikkinchi tomondan esa ijodiy faoliyatni egallash usullari, vositalarini aniq tanlay olish bilan xarakterlanadi.

Yosh avlod ongida milliy istiqloq g'oyasini shakllantirish, ularda Vatanni sevish tuyg'usini uyg'otish boshqa fanlar qatori ona tili talimida ham muhim o'rin egallaydi. Vaholanki, boshlang'ich sinf ona tili mashg'ulotlarida o'quvchilar turli mavzularda yoki rasm asosida matnlar tuzish vositasida fikr mahsulini ravon va to'g'ri ifodalash bo'yicha amaliy ko'nikma hamda malaka hosil qilishlari lozim. Ona tili mashg'ulotlarida quyidagi matnlar tahlili, tasviriy vositalar, iboralar, so'z ma'nolari ustida ishlash, matn mazmunining g'oyasini izohlash ham o'quvchilarga ma'naviy ozuqa beradi.

Boshlang'ich sinf ona tili ta'limining ustuvor maqsadi sifatida o'quvchi shaxsi kamolotini ta'minlashni e'tirof etish va butun ta'lim mazmunini xuddi mana shu maqsadga yo'naltirish lozim.

Adabiyotlar ro'yhati

1. O'zbekiston Respublikasi "Ommaviy axborot vositalari to'g'risida"gi qonun – 2018 yangi tahrir.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2017-yil 7 fevralda "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi" to'g'risidagi farmonida – 2017; PF-4947sonli

3. Qosimova K., Matjonov S., G'ulomova X., Yo'ldosheva Sh., Sariyev Sh. Ona tili o'qitish metodikasi. – T.: Noshir, 2022. – 354 b.

4. G'ulomova X., Yo'ldosheva Sh., Mamatova G., Boqiyeva H. Husnixat va uni o'qitish metodikasi. – T.: TDPU, 2009. – 70 b.

5. Iroda Azimova, Klaraxon Mavlonova, Sa'dullo Qurinov, Shokir Tursun, Ona tili va o'qish savodxonligi 2-sinf. – Toshkent, 2021. – 120 b.

7. Iroda Azimova, Klaraxon Mavlonova, Sa'dullo Qurinov, Shokir Tursun, Ona tili va o'qish savodxonligi 1-sinf. – Toshkent, 2021. – 104 b.

8. Iroda Azimova, Klaraxon Mavlonova, Sa'dullo Qurinov. Ona tili va o'qish savodxonligi 3-sinf. – Toshkent, 2022. – 144 b.

FAZOVIIY TASAVVURINI SHAKLLANTIRISH ODDIIY QIRQIMLARDAN FOYDALANISH

Achilov Nurbek Norboy o'g'li,

Chirchiq davlat pedagogika universiteti v.b. dotsenti

Annotatsiya. Mazkur maqola umumta'lim maktablarining 9-sinf o'quvchilariga chizmachilik darslarini o'tish jarayonida oddiy qirqimlar bajarish mavzusini yangi innovatsion texnologiyalar asosida o'tish hamda o'quvchilarning fazoviy tasvuvlarini o'stirish bo'yicha yangicha yondashish ko'rsatib berilgan. Maqolada qirqim va uning turlari haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: kesim, oddiy qirqim turlari, aksonometriya, standart, chizmachilik, grafika.

O'zbekiston Respublikasining 2017 – 2021-yillarda rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishida "Harakatlar strategiyasi"da ta'lim va fan sohasini rivojlantirishning uzluksiz ta'lim tizimni yanada takomillashtirish, sifatli ta'lim xizmatlari imkoniyatlarini oshirish, mehnat bozorining zamonaviy ehtiyojlarga mos yuqori malakali kadrlar tayyorlash siyosatini davom

ettirish; kelajakda zamonaviy xalqaro standartlarga mos keladigan ziyolilar safini yanada ko'paytirish omillari to'laqonli bayon etilgan. Umumiy o'rta ta'lim sifatini tubdan oshirish, yoshlarga oid davlat siyosatini takomillashtirish, jismonan sog'lom, ruhan va aqlan rivojlangan mustaqil fikrlaydigan, vatanga sodiq, qat'iy hayotiy nuqtayi nazarga ega yoshlarni tarbiyalash, demokratik islohatlarni chuqurlashtirish va fuqoralik jamiyatni rivojlantirish jarayonida ularning ijtimoiy faolligini oshirish kabi masalalar qo'yildi.

Bunday vazifalar umumiy o'rta ta'lim, o'rta maxsus va oliy ta'lim bosqichlarida chizmachilik fanini o'qitishda ta'lim sifati hamda samardorligini oshirishga katta e'tibor qaratilishi lozimligini bildiradi. Bu esa o'qituvchi-pedagoglar zimmasidagi ma'suliyatini yanada oshiradi. Dars sifati va samardorligini oshirishda turli xil yangi pedagogik texnologiyalardan, innovatsion metodlardan foydalanishni talab etadi. Bu esa o'qituvchidan o'z ustida ko'proq mustaqil izlanishlar olib borishni talab qiladi.¹

Demak, mashg'ulot jarayonini mukammal va o'ylab chiqilgan andoza asosida loyihalashga erishish, ta'lim oluvchilarning nazariy bilimlarini puxta va chuqur o'zlashtirishiga hamda ularga amaliy tajriba va malakalarining hosil bo'lishiga erishish zarur bo'ladi.

Bunda chizmachilik fanidan o'quvchilarning chizma chizish va grafik topshiriqlarni amalga oshirishda oddiy qirqimlar bajarish usuli va mavzusi ularning fazoviy tasavvur savodxonligini oshirishga, o'quvchilar bilim ko'nikma va malakalarni yanada shakillantirishga asos bo'ladi.

Qirqim-bu biror bir detalni bir yoki bir nechta tekisliklar bilan xayolan kesish orqali hosil qilingan tasvir. Bunda kesuvchi tekislik yuzasida hosil bo'lgan tasvir va uning orqa tomonida ko'rinib turgan detal qismlari ham qo'shib chiziladi.

Qirqimlar odatda predmetlarning ichki tuzilishlarini aniqlash uchun qo'llaniladi.

Detailning ichki tuzilishini bitta tekislik orqali ko'rsatish mumkin bo'lsa, bunday qirqim **oddiy qirqim** hisoblanadi.

O'quvchilarning oddiy qirqimlarni bajarish bo'yicha savodxonligini takomillashtirishda quyidagi asosiy masalalarga e'tibor berish kerak.

1. Qirqim haqida tushuncha;

2. Oddiy qirqim turlari;

3. Oddiy qirqimning detalni to'laroq tasavvur qilishdagi ahamiyati;

4. O'quvchilarning chizma chizish jarayonida fazoviy tasavvurlarini kengaytirishda oddiy qirqimlar mavzusining ahamiyati.

Chizmadagi tasvirlar detailning tashqi ko'rinishi haqidagina emas, balki uning ichki tuzilishi haqida ham aniq yoki yaqqol tasavvur berishi lozim. Bizga ma'lumki, detailning ichki tuzilish shakllari ko'rinishda shtrix chiziqlar bilan tasvirlash belgilangan.

Chizmalarda aniqroq va tushunarliroq tasvirlarni yaratish uchun qirqim deb ataluvchi shartli tasvirlash usulidan foydalaniladi. Biz oddiy qirqimlar bilan ishlashimizda qirqimning o'zini bilishimiz zarur bo'ladi.

Qirqim o'zi nima?

Qirqim qanday hosil bo'ladi va u qanaqa talablarga javob berishi kerak?

Qirqim bir yoki bir necha tekislik bilan xayolan qirqilgan buyumning tasvidir.

Qirqim quyidagi tartib bilan hosil qilinadi.

Proyeksiyalar tekisligiga parallel bo'lgan kesuvchi tekislik detailning go'yo uning simmetriya tekisligi bo'yab ikki bo'lakka bo'ladi. Qirqim bajarilyotganda uning turlariga ham alohida e'tibor qarotish lozim. Detailning ko'rinishda qirqim hosil qilish uchun agar kesuvchi tekislik bitta bo'lsa, hosil bo'lgan qirqim oddiy qirqim deb ataladi. Kesuvchi tekislikning proyeksiyalar tekisligiga nisbatan shakliga qarab, qirqimlar quyidagi turlarga bo'linadi.

1. Frontal qirqimlar: bunda kesuvchi tekislik frontal proyeksiyalar tekisligiga parallel bo'ladi.

¹ Kukiev, B., O'g'li, A.N.N. & Shaydulloyevich, B.Q. (2019). Technology for creating images in autocad. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 7 (12), 49-54.

2. Gorizantal qirqimlar: bundagi kesuvchi tekislik gorizantal proeksiyalar tekisligiga parallel bo'ladi.

3. Profil qirqimlar: bunda kesuvchi tekislik profil proeksiyalar tekisligiga parallel bo'lganda profil qirqim hosil bo'ladi.

4. Qiya qirqim: agar kesuvchi tekislik proeksiyalar tekisligi bilan o'tkir burchak hosil qilganda, qiya qirqim hosil bo'ladi.

Oddiy qirqimlar kesimlardan ancha farq qiladi. Shuning uchun ham oddiy qirqimlarning farqini bilishimiz, mulohaza yuritishni o'rgatishimiz zarur.

Chizmalarda qirqimlarning belgilanishi frontal, profil, va gorizantal qirqimlar tegishli ko'rinishlar o'rnida joylashishi mumkin, jumladan frontal qirqim oldidan ko'rinish o'rnida, profil qirqim yonidan ko'rinish, gorizantal qirqim ustidan ko'rinish o'rnida joylashadi.

O'quvchilarning fazoviy tasavvurni va taffakurni yanada oshirishga qobiliyatlarni yanada takomillashtirishga hamda berilgan detal chizmalarni yuqori darajada o'zlashtirilishi maqsadga muvofiq bo'ladi.

Oddiy qirqimlar bilan ishlashda aksonometrik proeksiyalarda qirqimlarni tasvirlash.

Aksonometrik qoidalarga amal qilib aniq bajarilgan detalning ichki shaklini, qirqim qo'llanilmagan bo'lsa o'qish murakkablashadi. Shuning uchun ham, to'g'ri burchakli ko'rinish chizmalardagi o'xshash detalning ichki shaklini aniqlash maqsadida aksonometrik proeksiyada ham qirqim qo'laniladi. Aksonometriyada ham qirqimlar ko'rinishlardagi kabi frontal, profil va gorizantal qirqimlar tatbiq qilinadi.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, bugungi kun o'quvchilarni chizmachilik faniga bo'lgan qiziqishlarini oshirish, ushbu fandan chuqur bilimga ega bo'lishlari uchun oddiy qirqimlar mavzusidan sifatli dars o'tish orqali birmuncha yutuqlarga erishish mumkin. Umuman olganda umumta'lim maktablari mashg'ulotlarida yangicha innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish, dars jarayonida axborot kommunikatsion texnologiyalarni mavzuga tadbiq etgan holda dars o'tish davr talabidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'grisida"gi Farmoni. /Rasmiy nashr/ O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi. – T.: Adolat, 2017. 112-b.

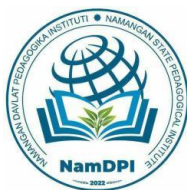
2. Raxmonov I., Valiyev A.N. Chizmachilik (chizmachilik fanida konstruksiyalash asoslari). – T., Voris-nashiryot, 2012.

3. Valiyev A., Saydaliyev S., Mardov S. "Ko'rinishlar mavzusini o'qitish jarayonida o'quvchilarning fazoviy tasavvurini rivojlantirish "Xalq ta'limi" jurnali, 2013-yil 6- son, 90-bet.

4. Ro'ziyev E.I., Ashirboyev A.O. Muhandislik grafikasini o'qitish metodikasi. – T.: Fan va texnologiya, 2010.

Проблема изменений ценностных ориентаций молодежи в современном обществе	92
Кудрявцева Елена Юрьевна	
Организация методической работы в образовательной организации в современных социокультурных условиях	96
Нохрин Эдуард Константинович, Кудрявцева Елена Юрьевна	
Бошланғич таълимнинг математика дарсларида талабаларнинг мустақил ишларини ташкил этишнинг ўзига хос хусусиятлари	99
Абдуллаев Т.У.	
Bo'lajak o'qituvchilarining kasbiy-metodik tayyorgarlikning pedagogik kategoriya sifatida	102
Хайров Расим Золимонов о'ғ'ли	
Бўлажак она тили ва адабиёт фани ўқитувчиларида нутқ маданияти ривожлантиришнинг ўзига хос томонлари	105
Тўрабоева Мукаддас Ёқубжановна	
Элементы нейродидактики в романе Чингиза Айтматова «И дольше века длится день...»	108
Абдулвохидов Элёр Абдулхамид угли	
Подготовка учителей для STEAM – образования	112
Борисова Валентина Александровна, Сатаров Александр Хашимович	
Zamonaviy va integratsion ta'lim – o'quvchi ijtimoiy faolligini oshirish kafolati	115
Abdullayeva Kibriyo Ravshanbekovna	
«Актуальные проблемы организации педагогической деятельности в инклюзивной образовательной среде»	118
Хусанов Аъзамжон Ахмаджанович	
Boshlang'ich sinflarda o'qituvchi-o'quvchi faoliyatini modellashtirishning ilmiy metodik manbalarda yoritilishi ahamiyatliligi	121
Kirg'izov Nuriddin Olimjonovich	
Fazoviy tasavvurini shakllantirish oddiy qirqimlardan foydalanish	124
Achilov Nurbek Norboy o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti mehnat faoliyati jarayonida bolalarni aqliy tarbiyalash	127
Yakubova M.A.	
Chizmachilik fanini o'qitishda klaster metodidan foydalanib o'qitish texnologiyasi	129
Norboboyeva Maftuna Fazliddin qizi, Islomova Ruxshona Salohiddin qizi, Zokirov Elbek Nurbek o'g'li, Salomova Zahro Botir qizi, Rajabboyeva Hulkar Rashid qizi, Ko'kiyev Boburmirzo Baxodir o'g'li	
Kelajak o'qituvchisining o'ziga xos xususiyatlari	131
Nuraliyeva Kamola Isaqali qizi	
Bo'lajak quruvchi muhandislarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda GeoGebra dasturidan foydalanish	132
Halimov O'ktam Haydarovich	
Ta'lim jarayonlarida topshiriqlarni ijodiy hal etish imkoniyatlari	135
Tursunov Shavkat Sharibjonovich	
Oliy ta'lim muassasalari o'quv jarayonida mnemotexnologiyalardan foydalanish	136
Xakimova Yoqutxon Toxirjon qizi	
O'quvchilarning ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirishda tarbiya vositalari	138
Valixanova N.A.	

Ilmiy-uslubiy maqolalar to‘plami

**“KELAJAK O‘QITUVCHISINI TAYYORLASHNING PEDAGOGIK, PSIXOLOGIK
VA IJTIMOIIY XUSUSIYATLARI”
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya to‘plami**

**Сборник статей международной научно-практической конференции, посвященной теме:
“ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ, ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ И СОЦИАЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА
ПОДГОТОВКИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ”**

*Nashr etilgan materiallar mualliflari iqtiboslar, ismlar, sarlavhalar va boshqa ma’lumotlarning
haqiqiyliigi va to‘g‘riligi, shuningdek, intellektual mulk to‘g‘risidagi qonun hujjatlariga rioya etilishi
uchun javobgardir.*

Tahririyat:

Mas’ul muharrir: A.Satarov

Mas’ul muharrir o‘rinbosari: A.Siddiqov

Texnik muharrir: M.Roziqova

Bosishga ruxsat etildi 29.04.2024-y.
Bichimi 60x90 ¹/₁₆. Hajmi 61 bosma taboq.
Times New Roman garniturasi. Ofset usulida bosildi.
Adadi 100 nusxa. Bahosi kelishilgan narxda.

“Yashin sanoat” xususiy korxonada chop etildi.
Manzil: Namangan shahri, Hamroh ko‘chasi, 71^A-uy.